

In this article are analyzed the main reasons of the anthropological crisis of XX century in context of global changes, made by influence of the science-technical revolution. Also are proposing ways of issue from it using noosphere conception and conception of the formation of individuality.

Key words: anthropological crisis, science-technical revolution, noosphere conception, individuality.

Література

1. *Гвардини Р.* Конец нового времени // Вопросы философии. — 1990. — № 4. — С.113–173.
2. *Пахомов Ю. И., Крымский С. Б. Павленко Ю. В.* Пути и перепутья современной цивилизации. — К. : Международный деловой центр, 1998. — 432 с.
3. *Печчеи А.* Человеческие качества. — М. : Политиздат, 1980. — 326 с.
4. *Герцен А. И.* С того берега. Избранные философские произведения: в 2 т. — Т. 2. — М. : Политиздат, 1948. — С.17–18

УДК 17 (075. 8)

Н. К. Гусак

ЛЮДИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ І ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

У статті розглядаються проблеми формування національної еліти як однієї з умов вирішення глобальних проблем людства в Україні. Сучасний світ, який досягнув научно-технічних і інформаційно-технологічних висот, перебуває в духовно-моральній кризі. Намагання філософсько-етичного осмислення епохи можливі за допомоги соціально-комунікативної етики, принципи якої зможуть гармонізувати всі чинники життя сучасної людини. Ці принципи втілюють і відповідають за їх реалізацію вибрані люди всіх класів і верств населення, зокрема й люди з особливими потребами. Це функціональна і духовна еліта, яка створює гуманістичні принципи організації суспільства, спрямовує життя на вище благо, бережно ставиться до навколишнього світу, до природи, до свого минулого і може передбачати й реалізувати майбутнє.

Ключові слова: моральна культура, мета, сенс життя, гуманізм, національна еліта.

Формування патріотичної національної еліти — одна з умов вирішення актуальних проблем життя в нашій країні. Головним завданням є винайдення моральних чинників для втілення в практику гуманістичної регулятивної ідеї, яка б сприяла подоланню глобальних кризових явищ.

Мета статті — розкрити роль людей з особливими потребами як носіїв моральної культури і морально-ціннісних орієнтацій, як приклад для інших, та їхню активну участь у формуванні функціональної і духовної еліти.

Сьогодні моральна культура не може вирішувати актуальні проблеми людства насамперед через те, що вона, зокрема на пострадянських теренах, не стала надбанням ні духовної, ні функціональної еліти. Наразі відбувається процес оновлення засад етики, яка є ще далекою від рівня сучасної філософсько-етичної думки і не стала безпосереднім знаряддям формування ціннісних орієнтацій людини і суспільства та їхньої практичної діяльності. Ми переживаємо важкі часи переходу від тоталітарного суспільства до ринково-демократичних відносин, які вимагають від нас вміння жити за настановами відкритого суспільства, де кожен вільно, але водночас відповідально бере участь у формуванні гідних людини умов життя. У цьому процесі активну участь мають брати люди з особливими потребами. З їхньою силою характеру, цілеспрямованістю, наполегливістю, витримкою вони можуть внести великий вклад у розбудову нашої держави.

Нинішній світ викликів і загроз характеризується тим, що людство, сягнувши небачених науково-технічних й інформаційно-технологічних висот, перебуває у стані глибокої духовно-моральної кризи і напружених намагань її філософсько-етичного усвідомлення. Ще на початку ХХ ст., усвідомивши принципове відставання рівня своєї моральної культури від наукових і технічних досягнень, людство за допомогою етики соціальних комунікацій прагне гармонізувати високий рівень стандартів споживання з якістю життя, здолати «нову бідність» постмодерністської культури, зрозуміти причини фундаменталістських проявів релігійної нетерпимості. Актуальним завданням людства є знаходження моральних чинників для втілення в практику гуманістичної регулятивної ідеї, яка б, зрештою, допомогла без насильства і військового примусу налагодити гуманістичну співпрацю країн Півночі та Півдня, Заходу та Сходу і нарешті викоринити духовно-культурні та функціонально-цивілізаційні засади сучасного міжнародного тероризму. Аналіз причини стану глобальних кризових явищ сучасності показує, що в кінцевому підсумку все

залежить від духовно-ціннісних орієнтацій і моральної практики людської особистості, котра як суб'єкт соціальних відносин відтворює їх на засадах добра або зла. Адже особистість здатна досягти своєї вищої мети, реалізувати сенс свого життя тільки тоді, коли має мужність бути сама собою, як самодостатню цінність приймати самостійні рішення і реалізовувати їх на добродійних засадах, тобто таких, змістовність яких наповнена реальною турботою за гуманістичний стан суспільства. Звичайно, для людей з особливими потребами головним, з погляду моральної культури, є ціннісна зорієнтованість людської волі, переживання й усвідомлення себе людиною, яка прагне реалізувати своє смисложиттєве начало.

Парадокс полягає в тому, що нашу культуру, зокрема моральну, ще й дотепер характеризують такі ідеологічні настанови, які насмілюються проголошувати себе істиною в кінцевій інстанції, що нібито не підлягає сумніву і критиці. Безперечно, ці принципи не тільки не можуть підмінити собою етичного потенціалу культури, а й суперечать самій природі людської моральності. Завдяки такій ідеологічній однобічності і догматизму, що граничать з духовним деспотизмом, майже губиться власне етична позиція особистості, що має бути пов'язаною з повагою до реальності, усвідомленням принципу непорушності загальнолюдських моральних цінностей.

У сучасних умовах, коли спостерігається випереджальний розвиток точних наук і відставання гуманітарних, важливо розуміти, що для стабілізації суспільства необхідні етичні знання, оскільки від цього залежить виживання земної цивілізації. Якщо людина не зорієнтована на добродіяння, якщо вона не вбачає в іншій людині мети свого життя, то професійна етика не зможе виконувати свого завдання. Моральна культура як гуманістична практика реалізовуватиметься лише за умов, коли окрема особистість і людство загалом навчаться благородні цілі здійснювати високоморальними засобами. А це можливе лише тоді, коли етичні знання і моральна свідомість допомагають прийняти рішення, які відповідають загальнолюдським ціннісним масштабам, а відтак реалізуються за гуманістичними критеріями. Якщо людина в своїх помислах і діях не вміє бути благородною, вільно і відповідально творити власне суспільне буття, тоді вона може лише сподіватись на справжнє людське щастя, бо розраховує не на моральну необхідність, яка насамперед залежить від неї, а на щасливу випадковість бути облагодіяною доброзичливим паном. Потрібно вміти будувати стосунки з людьми таким чином, щоб створювати прецедент любові до ближ-

нього, при цьому себе не принижувати, а морально укріплюватися. Відтак необхідно навчитися в суспільній, зокрема професійній діяльності, принципу ненасильства та миролюбства. Дуже важливе також вміння викорінювати в собі онтологічну агресивність, вміння вибачати і прохати вибачення за свої помилки чи заподіяне зло. Це означає, що така людина вміє мирно розв'язувати проблеми і жити за гуманістичним принципом плюралізму та консенсусу.

На Вінниччині жив інвалід, з дитинства прикутий до ліжка — Василь Думанський. Це була неординарна особистість — письменник, поет, філософ, журналіст — людина мужньої долі. Його вірші і проза просякнуті любов'ю до життя, красою й оптимізмом. Люди про нього говорять: «Письменник немічний і сильний духом». Хочеться ще згадати досягнення національної команди українських паралімпійців, які у Пекіні здобули 74 медалі — 24 золотих, 18 срібних та 32 бронзові — і таким чином вибороли четверте місце в неофіційному заліку, та багатьох знедолених природою людей, які віднаходять у собі силу для життєвої активності і відповідальності не тільки за себе, а й за долю оточуючих їх людей, за долю своєї країни. Завдяки цьому в людей з особливими потребами зростає потяг творити за індивідуальним покликанням, а відтак така людина просто з індивіда й особи перетворюється на особистість, представника еліти, яка свої неповторні здібності, по-перше, розвиває, а по-друге, і це є головним, реалізує їх у корисних для іншої людини та суспільства справах.

У формуванні моральної культури суспільства велике значення має духовна і функціональна еліта. Функціональна еліта — це вибрані люди всіх класів і верств суспільства, які своєю, здебільшого професійною, діяльністю створюють гуманістичні принципи організації суспільства, відповідають за їх реалізацію. Функціональна еліта — це не функціонери, які маніпулюють масами, а висококваліфіковані фахівці у сфері виробництва, економіки, політики, права тощо. Стосовно ж духовної еліти, то, як зазначав М. Вебер, вона творить майбутнє, головні моральні принципи гуманізації суспільства, що надають йому змогу формуватися, розвиватись прогресивно не тільки в розумінні матеріальному, а й у високому морально-культурному. До духовної еліти він насамперед відносив пророків, мислителів, філософів, художників, учителів, які є моральним прикладом для решти людей. Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет виокремлював головну якість духовної еліти — моральний аристократизм, здатність не стояти над масою людей, а відповідати за їхній життєвий стан, відповідально сприяти набуттю

ними більш олюдненої моральної свідомості та життєвої практики. Перший президент Української академії наук В. І. Вернадський пише про духовну еліту як про геніальність, наближеність до космосу, ноосфери тощо. А всесвітньо відомий соціолог П. Сорокін навіть вважав, що вона має надприродне покликання.

Кожен із нас і суспільство загалом — школи, вищі навчальні заклади, церкви, державні установи, заклади культури, виробництва і підприємства повинні сприяти формуванню як духовної, так і функціональної еліти. Люди з особливими потребами мають прагнути бути національною елітою нашої країни, адже без неї не може бути гуманістичного суспільства тому, що саме елітні носії моральної культури спрямовують наше життя на вище благо, вчать терпимого ставлення до людей, вміння не заважати одне одному, бережного ставлення до світу, до природи, до свого минулого, а головне — вміння передбачати й реалізовувати майбутнє, виходячи із загальнолюдських цінностей.

В статье рассматриваются проблемы формирования национальной элиты как одной из глобальных проблем человечества в Украине. Современный мир, который достиг научно-технических и информационно-технологических высот, находится в духовно-моральном кризисе. Попытки философско-этического осмысления эпохи возможны с помощью социально-коммуникативной этики, принципы которой могут гармонизировать жизнь современного человека. Эти принципы воплощают и ответственны за них избранные люди всех классов и слоев населения, в частности люди с особыми потребностями. Это национальная элита, которая создает гуманистические принципы организации общества, ориентирует жизнь на высшие блага, бережно относится к окружающему миру, к природе, к своему прошлому, может предсказывать и реализовывать будущее.

Ключевые слова: моральная культура, цель, смысл жизни, гуманизм, национальная элита.

In article problems of formation of national elite, as by one of global problems of mankind in Ukraine are considered. The modern world which has reached scientific and technical and information — technological heights is in spiritual — moral crisis. Attempts of philosophy-ethical judgement of an epoch are possible with the help of social — communicative ethics, principles which can harmonize a life of the modern person. These principles embody and the elected people of all classes and layers of the population, and inclu-

ding people with especial needs are responsible for them. It is national elite which creates humanistic principles of the organization of a society, directs a life on the highest blessings, carefully concerns to world around, to the nature, to the past, can predict and realize the future.

Key words: moral culture, the purpose, meaning of the life, humanism, national elite.

Література

1. *Аристотель*. Большая этика: в 4 т. — Т.4. [Аристотель]. — М.: Мысль, 1983. — С. 295–374.
2. *Дробницкий О. Г.* Проблема нравственности [О. Г. Дробницкий]. — М.: Наука, 1977. — 333 с.
3. *Йонас Г.* Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації [Г. Йонас]. — К.: Лібра, 2001. — 400 с.
4. *Канке В. А.* Этика ответственности. Теория морали будущего. [В. А. Канке]. — М.: Логос, 2003. — 354 с.
5. *Мартинович М.* Українська ідея Християнства, або коли гарцюють кольорові коні Апокаліпсису [М. Мартинович]. — К.: ДУУ і ЛІТЕРА, 2003. — 548 с.
6. *Мур Дж. Э.* Принципы этики [Джордж Эдуард Мур] / пер. с англ. Л. В. Коноваловой. — М.: Прогресс, 1984. — 326 с.
7. *Ортега-і-Гассет Х.* Бунт мас. Вибрані твори [Х. Ортега-і-Гассет]. — К.: Основи, 1994. — С. 15–139.
8. *Попович М. В.* Рациональність і виміри людського буття [М. В. Попович]. — К.: Сфера, 2001. — 290 с.
9. *Фромм Э.* Человек для себя [Э. Фромм]. — Минск: Коллегиум, 1992. — 253 с.

УДК 376:378(078.8)

Л. Челан,
Заместитель председателя
Общества слепых Республики Молдова

ПУТИ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ НЕЗРЯЧИХ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье делается попытка рассмотреть все возможности и перспективы в контексте образования и воспитания молодых людей с нарушениями зрения в Республике Молдова. Проблемы молодых